

Asia: VN/14348/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asetuksen muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne asiakasmaksuasetuksen muutoksista

Lausunnonantaja lausunto

Päihdeasiamiestoiminta katsoo, että perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon asiakasmaksuja ei tule korottaa.

Asiakasmaksupolitiikan tavoitteena tulee olla kohtuulliset maksut, jotka eivät ole esteenä palveluihin hakeutumiselle tai palveluiden saamiselle. Maksujen nostamisen sijasta tulisi laajentaa maksuttomuutta ja kohtuullistaa – alentaa tai jättää kokonaan perimättä – maksuja asiakkaan taloudellisen tilanteen mukaisesti.

Asiakasmaksuja korotettiin vain joitakin vuosia sitten 1.1. 2018 lukien huomattavasti. Sen seurauksena lukuisat asiakkaat eivät kyenneet asiakasmaksuja maksamaan, vaan ne menivät ulosottoon, jossa maksuille kertyy jatkuvasti korkoa ja maksaminen vaikeutuu entisestään. Samalla asiakkaat saivat luottotietoihinsa merkinnän.

Nyt ehdotetut korotukset ovat vielä suurempia, jolloin negatiiviset vaikutukset kotitalouksiin ja ihmisiin ovat aiempaa suuremmat. Sosiaali- ja terveysministeriön muistiossa on kuvattu asian taustaa, kuten saavutettavia 150 miljoonan euron säästöjä julkiseen talouteen, suuria 22,5 prosentin korotuksia perusterveydenhuollon maksujen enimmäismäärään ja vielä suurempia 45 prosentin korotuksia erikoissairaanhoidon ja yksilökohtaisen fysioterapian maksujen enimmäismäärään.

Sosiaali- ja terveysministeriön muistioon on kirjattu asiakasmaksuasetuksen muutosehdotuksen vaikutuksia. Siellä on todettu, että varsinkin perusterveydenhuollossa asiakasmaksutaso voi vaikuttaa palvelujen käyttöön. Edelleen on kirjattu, että vaikutukset kohdistuvat pienituloisiin. Alustavan arvion mukaan korotukset voivat tuottaa lyhyellä aikavälillä säästöjä toteutumattomien käyntien muodossa, mutta pidemmällä aikavälillä kustannusten kasvua, jos terveysongelmat pahenevat. Vaikutukset puhuvat vahvasti asiakasmaksujen korotusta vastaan.

Muistion mukaan terveyspalvelujen tarve on suurempi työvoiman ulkopuolella olevilla ihmisillä, kuten työttömillä, työkyvyttömillä ja vanhuuseläkeläisillä. He käyttävät julkisia terveyspalveluja, kun

suurituloiset käyttävät yksityisiä terveystalouksia ja työntekijät työterveystalouksia. Monet pientuloiset käyttävät ja haavoittuvassa asemassa olevat ihmiset ovat pienituloisia ja työvoiman ulkopuolella. Tällöin korotukset kohdistuvat vahingollisesti pientuloisia käyttäviin haavoittuvassa asemassa oleviin ihmisiin. Heidän tarpeensa varsinkin perusterveydenhuollon, mutta myös erikoissairaanhoidon palveluihin ovat ilmeiset. He tarvitsevat erilaisia palveluita. Kun asiakasmaksut nousevat, se vaikuttaa suoraan heidän mahdollisuuksiinsa ottaa vastaan palveluja.

Muistiossa on lisäksi todettu, että asiakkaiden määrä, joilla voisi seurata vaikeuksia selviytyä asiakasmaksuista, kasvaa. Se voisi johtaa myös toimeentulotuen tarpeeseen ja maksujen ulosottoon. Tämä ei tue lainkaan muutosehdotusta.

Kehysriihen päätöksessä on tarkoitus kannustaa hyvinvointialueet vapauttamaan pienituloisimmat asiakasmaksuista. Hyvinvointialueet tekevät itse päätöksensä ja hoitavat talouttaan, jolloin pelkkä kannustus ei ole tae siitä, että asiakasmaksuista luovuttaisiin pienituloisten kohdalla.

Tässä yhteydessä ei vielä ehdoteta korotuksia asiakasmaksuasetuksen 23 §:ssä tarkoitettuihin lääkärintodistuksiin. Erikseen tullaan valmistelemaan kehysriihessä päätetyn mukaisesti hallituksen esitystä, jolla ajokorttilausunnot rajattaisiin pois julkisesti tarjottavista terveystalouksista. On riittämätöntä ja asioita vääristävä, että toisilleen läheiset lakihankkeet pilkotaan osiin eikä niiden yhteisvaikutuksia selvitetä etukäteen. Uudistusten vaikutukset, varsinkin ihmisiin eivät ole silloin hallinnassa ja lopputuloksesta ei tiedetä riittävästi. Se ei ole omiaan turvaamaan ihmisten sosiaalisia perusoikeuksia.

Aiemmin vuosina 2023 ja 2024 nopealla aikataululla valmistellut lainsäädäntöuudistushankkeet muun muassa työttömyysturvasta ja eri etuuksista kohdistuvat samoihin kohderyhmiin eli haavoittuvassa asemassa oleviin ja pienituloisiin. Nyt lausuntopyynnöllä oleva muutosehdotus kuuluu samaan sarjaan. Näillä kaikilla on kielteisiä vaikutuksia pienituloisiin ja haavoittuvassa asemassa oleviin, mikä on kohtuutonta ja yksipuolista. Lisäksi ei ole tiedossa, miten suuri on niiden kaikkien yhteisvaikutus samoihin ihmisryhmiin.

Muistion sivulla 11 ilmoitetaan yhteisvaikutuksista niin, että hallitus valmistelee samanaikaisesti useita muita säästötoimia, joiden yhteisvaikutuksia tämän ehdotuksen kanssa ei ole ollut tässä vaiheessa mahdollista arvioida. Katsomme, että selvitys ei ole riittävä lainsäädäntöuudistusta varten.

Lausuntonne todistuksista ja lausunnoista perittävistä asiakasmaksuista.

Huom! tämä kysymys on osoitettu ensisijaisesti hyvinvointialueille. Todistuksista ja lausunnoista perittävien asiakasmaksujen jatkovalmistelua varten hyvinvointialueita pyydetään tuottamaan valmistelun tueksi tietoa hyvinvointialueen antamien todistusten ja lausuntojen määrästä sekä niistä saatavista asiakasmaksutuloista. Samalla mahdollisuuksien mukaan pyydämme tietoa alla olevasti eriteltynä:

- Lääkärintodistukset ajokorttia varten
- Lääkärintodistukset aselupaa varten
- Muut säädöspohjaiset lausunnot ja todistukset (jos tieto jo koottuna)
- Muut (ei-saadöspohjaiset) todistukset (jos tieto jo koottuna).

Lisäksi hyvinvointialueita pyydetään arvioimaan todistuksista ja lausunnoista perittävän asiakasmaksun nykyisen enimmäismäärän suhdetta todistusten/lausuntojen tuottamisen kustannuksiin (maksujen kustannusvastaavuus).

Tietoa tarvitaan, jotta todistuksista ja lausunnoista perittävän maksun enimmäismäärään valmisteltavan korotuksen vaikutukset hyvinvointialueen rahoitukseen voidaan arvioida hyvinvointialueiden rahoituksen turvaavalla tavalla.

-

Sillanpää Tuula
Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry - Päihdeasiamiestoiminta